

Ljerka Šimunković
Split

IN MEMORIAM:
PROF. DR. ŽARKO MULJAČIĆ (1922.-2009.)

Napustio nas je zauvijek prof. dr. Žarko Muljačić, jedan od vodećih svjetskih romanista i sociolingvista 20. stoljeća i član uredništva našega časopisa. Prof. Muljačić rođen je 2. listopada 1922. godine. U rodnome Splitu završio je osnovnu školu i Realnu gimnaziju. U Zagrebu je na Filozofskom fakultetu studirao romansku i talijansku filologiju. Nakon diplomiranja 1947. dobio je službu gimnazijskog profesora u Puli (1947.-1949.) i u Splitu (1949.-1950.), a od 1950. do 1953. radi kao arhivist u Državnom arhivu u Dubrovniku. U svojstvu asistenta zapošljava se 1953. na Katedri za talijanski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Godine 1956. odlazi na novoosnovani Filozofski fakultet u Zadru, gdje predaje do 1973. talijanski jezik, romansku i opću lingvistiku u svojstvu docenta (od 1956-1961), izvanrednog profesora (1961-1965) a od 1965. i redovitog profesora. Svojim nastupnim predavanjem *O nekim zadacima naše romanistike* profesor Muljačić je zacrtao smjernice svog budućeg programa tražeći metodološku obnovu romanističkih istraživanja kao i stručno praćenje novih lingvističkih stremljenja. Oslobodivši se obrazaca stare lingvističke škole i prateći sustavno sva najnovija postignuća na polju lingvistike osobito romanske, Žarko Muljačić je ubrzo izrastao u znanstvenika koji je najviše uradio za metodološku obnovu hrvatske lingvistike te poradio na njezinoj afirmaciji u svijetu.

U prvim godinama svog boravka u Zadru Ž. Muljačić intenzivno radi na razvrstavanju i tumačenju ogromne građe sakupljene u dubrovačkom arhivu o starodalmatskom jeziku Dubrovnika što je rezultiralo njegovom javnom habilitacijom obranjenom 1960. pod naslovom *Dalmatski elementi u mletački pisanim dubrovačkim dokumentima 14. stoljeća*.

Prilog raguzejskoj dijakronoj fonologiji i dalmatsko-mletačkoj konvergenciji (1962.). U ovoj dalmatističkoj studiji profesor Muljačić uspio je rekonstruirati dio toga staroromanskog jezika, iskoristivši sve prednosti dotadašnjih pravaca u lingvistici, tradicionalnog i strukturalističkog, a filološkoj građi temeljenoj na arhivskim dokumentima dao je novu metodološko-lingvističku interpretaciju. Tako je omogućio da i drugi romanisti, ugledajući se u njegov model, pristupe dijakronom proučavanju razvoja romanskih jezika. Njegova knjiga *Fonologia generale e fonologia della lingua italiana* (1972.), objavljena na talijanskom, hrvatskom i španjolskom jeziku, postala je glavnom literaturom za izučavanje opće fonologije i fonologije talijanskog jezika na mnogobrojnim sveučilištima diljem svijeta.

Neophodan priručnik za proučavanje talijanskog jezika predstavlja studija *Introduzione allo studio della lingua italiana* (Torino 1981.) koja, zbog sintetičkog i kritičkog pregleda talijanske lingvistike i pažljivo selektirane i komentirane bibliografije, doživljava svoje drugo izdanje (1982.). Ovaj značajan priručnik, koncepcijski obnovljen i bibliografski dotjeran i osuvremenjen, izlazi 1991. pod novim naslovom *Scaffale italiano. Avviamento bibliografico allo studio della lingua italiana* u izdanju »La Nuova Italia« iz Firenze.

Profesor Muljačić doživljava vrhunac u svojoj sveučilišnoj karijeri izborom za profesora romanske lingvistike na Freie Universität u Zapadnom Berlinu. U Berlinu boravi i radi skoro punih dvadesetpet godina (od 1973. do 1997.). Tu se upoznaje s teorijom sociologa Hansa Klossa, kritički je prerađuje i unapređuje na način da je ta socio-lingvistička metoda danas u lingvistici poznata kao »Kloss-Muljačić-Modell« ili model relativističke lingvistike. Za boravka u Berlinu postaje jednim od najvećih autoriteta u usporednoj analizi izgradnje jezika («Ausbaukomparatistik») i »relativističkom pristupu« problemu statusa jezika i dijalekata, ovisno o promjenljivosti i uvjetovanosti njihovih međusobnih odnosa. Ne zanemaruje, međutim, ni kulturno povijesne teme što jasno pokazuje svu širinu njegova znanstvenog interesa. Rad na prevodnjenju, komentiranju i uspoređivanju prijepisa djela *Della mercatura e del mercante perfetto* (1985.) dubrovačkog ekonomiste Bene Kotruljevića, rezultira objavljivanjem prijevoda 1985. te objavljivanjem reprinta i prijevoda 1989. godine. Dugogodišnjim istraživanjem prosvjetitelja Alberta Fortisa, uspio je ne samo znanstveno rekonstruirati Fortisova putovanja po Hrvatskoj i Sloveniji, nego i osvjetliti Fortisovu ulogu u povijesti kulturnih i književnih veza Hrvata i Talijana. Knjiga *Putovanja Alberta Fortisa po Hrvatskoj i Sloveniji (1765-1791)* izašla je 1996. u izdanju Književnog kruga iz Splita. Kao još jedan rezultat dugogodišnjih istraživanja izlazi u Njemačkoj knjiga *Das Dalmatische. Studien zu einer untergegangenen Sprache* (2000.) koja sadrži izbor od 34 studije o dalmatskom jeziku i srodnim romanističkim temama. Prof. Muljačić slovio je za najvećeg proučavatelja i poznavatelja malih romanskih jezika kao što su dalmatski, furlanski, okcitanski, galicijski i katalonski. Nedavno je 2007. na tu temu objavio knjigu *Problemi manjinskih jezika u romanskim državama u Europi*. Do sada je objavio više od 800 naslova i dvadesetak knjiga pisanih na hrvatskom, njemačkom, talijanskom, francuskom i drugim romanskim jezicima. Njegova nevjerovatna radna energija ogleda se i u činjenici da je u razdoblju od 1994. do 2002. objavio oko 150 naslova. Sudjelovao je u radu oko 100

međunarodnih simpozija i kongresa i na većini držao izlaganja, a kao gostujući profesor održao je na sveučilištima diljem svijeta oko stotinu predavanja.

Za izuzetne znanstvene rezultate profesor Muljačić je dobio mnogobrojna priznanja u zemlji i inozemstvu. Za svoj znanstveni rad dobio je 1964. Nagradu grada Zadra, 1971. nagradu »Božidar Adžija«. Za izuzetan doprinos talijanistici dobio je u Pisi (Italija) 1983. međunarodnu nagradu »Galileo Galilei«. Dobitnik je 1992. povelje Filozofskog fakulteta u Zagrebu; 1999. odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića; godine 2006. dodijeljena mu je Plaketa Sveučilišta u Splitu. Za zasluge na znanstvenom polju dobio je 1971. jedno od najviših priznanja Republike Italije, s naslovom *Commendatore dell'Ordine al Merito della Repubblica Italiana*, a 2004. i izuzetno počasni naslov *Grand'Ufficiale*.

Prof. Muljačić je bio članom nekoliko znanstvenih akademija. Od godine 1977. dopisni je član HAZU, godine 1989. izabran je za inozemnog dopisnog člana u svijetu poznate *Accademije della Crusca* iz Firenze, a 1996. postaje inozemni član *Accademije Nazionale dei Lincei* iz Rima.

Godine 1997. Žarko Muljačić se vratio u domovinu, a kao mjesto stalnog boravka izabrao je Zagreb. Predavao je i dalje na poslijediplomskim doktorskim studijima u Zagrebu i Zadru. Žarko Muljačić, međutim, nije zaboravio ni svoj rodni Split. Često je navraćao kako bi posjetio stare prijatelje, povremeno održavao predavanja studentima na tadašnjim novoosnovanim Humanističkim studijima o romanskim i kulturološkim temama, aktivno sudjelovao na skupovima kao što su *Knjiga Mediterana*, skupovima posvećenim Marku Maruliću i sličnim znanstveno-kulturnim manifestacijama. Bio je članom uredništva časopisa *Čakavska rič*, za koji je pisao objektivne i neprikosnovene recenzije te povremeno objavljivao članke i prikaze.

Kada smo pred dvije godine u međunarodnom časopisu *Adriatico/Jadran* posvetili jedan broj prof. Muljačiću prigodom njegove 85. obljetnice, nismo ni slutili da će to biti zadnji prilog te vrste. Odlaskom prof. Žarka Muljačića nije samo hrvatska znanost i javnost izgubila svog iznimno vrijednog znanstvenika, profesora, mentora i prijatelja, nego i čitava međunarodna znanstvena zajednica u kojoj je uživao iznimno veliki ugled.